

ЭКСПРЭСІЎНАЯ ЛЕКСКА Ў БЕЛАРУСКАЙ ПУБЛІЦЫСТЫЦЫ

Эпітэт і метафара як структурныя кампаненты вобразных сродкаў публіцыстычных твораў

Шунейка В. В.,

выкладчык кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры БДУКІМ

Лексіка з экспрэсіўнай афарбоўкай стала адным з атрыбутаў публіцыстычнага маўлення. Дзякуючы сваёй інфарматыўнасці, эканомнасці, яна ўжываецца амаль ва ўсіх жанрах беларускай публіцыстыкі. Як сродак выразнасці тэксту экспрэсіўныя лексемы выступаюць сродкам стварэння мастацкага вобраза, рэалізуючы тым самым эстэтычную функцыю мовы. Праблемай вывучэння і функцыяніравання вобразных сродкаў у беларускай лінгвістыцы займаюцца Н. В. Гаўрош [1, 2, 3], А. С. Васілеўская [4], М. Ц. Кавалёва [5], Ф. М. Янкоўскі [6] і інш., аднак разглядаюцца гэтыя моўныя з'явы пераважна ў мове мастацкай літаратуры ці ў мове фальклору. Недастаткова пакуль што вывучана экспрэсіўная лексіка газетных тэкстаў у сістэме вобразных сродкаў, што і тлумачыць актуальнасць узнятай тэмы.

Адным з пашыраных вобразных сродкаў у публіцыстычных тэкстах выступаюць вобразныя азначэнні – **эпітэты**, і сярод іх тыя, што выражаны размоўнымі прыметнікамі. Праз такія эпітэты ў артыкулах лаканічна, змястоўна даецца недвухзначная ацэнка-характарыстыка з'яў і прадметаў навакольнай рэчаіснасці, выказваюцца менавіта суб'ектыўныя адносіны журналіста да зместу выказвання: *А яшчэ лепш будзе, калі ў грамадстве паменшае абьякавасці, калі свядомыя грамадзяне без дружыннікаў паставяць на месца хулігана і брыдкаслова, спыняць атамара калечыць сядзенні ў аўтобусе, скруцяць **заграбастыя** рукі зладзюгі (Гродзенская праўда, 17.04.2001)*. У гэтым прыкладзе выкарыстана лексема **заграбастыя** са значэннем «разм. Прагнаны, якія імкнуцца пабольш захапіць сабе». Яна ўжываецца са словам **зладзюга**, якое мае павышаную эмацыянальна-экспрэсіўную афарбоўку не толькі за кошт лексічнага значэння («разм. пагард. Той, хто крадзе, займаецца крадзяжом»), а і за кошт суб'ектыўна-ацэначнага фарманта. Выкарыстаўшы менавіта такое слова, журналіст выказвае ўласную ацэнку, імкнецца давесці сваю думку да чытача і паўплываць на яго свядомасць. Тое самае мы назіраем і ў наступных сказах: *Азіраюся: сапраўды, два **мардастыя** хлопцы ў мілітарызаваным адзенні з выглядам гатоўнасці паламаць не толькі кветкі, але і саму бабулю, «тусуюцца» ля кветкавага рада, ахоўваюць гандаль... (ЛіМ, 9.10.1998); Раптам у спартзале з'яўляюцца дзве **размаляваныя** дамачкі з «надакучлівых», якія, нягледзячы на канкрэтнасць іх паводзін, атрымалі назву «каля» – калялітаратурныя, калятэатральныя, яны ахутваюць мастака прытарнай увагай, націскаюць, разрываюць на сувеніры... (Віцебскі рабочы, 22.05.1999); Як многім далёкім ад музейнай працы людзям, яна падавалася ёй [В. І. Шоцік. – В. Ш.] **сумнаватай** (Гродзенская праўда, 31.03.2001)*.

Калі журналіст ужывае ў якасці эпітэтаў размоўныя прыметнікі, то ён таксама набліжае газетны артыкул да жывой гутаркі, каб зрабіць даступным чытачу змест праз даступную мову, і мы бачым аўтарскі, асабісты погляд на пэўную з'яву або падзею – адабрэнне ці, наадварот, абурэнне, іронію. У пераважнай большасці аўтар выкарыстоўвае словы з негатыўнай ацэнкай, што тлумачыцца

спецыфікай публіцыстычнага стылю – надзённасцю ці нават злабадзённасцю: *Вяселле ідзе поўнай хадой. Сярод «Цыганачкі», «Яблычка» і іншых прыкольных танцаў у Оршы знайшлося месца для «Лепрыконсаў» з іх «Халі-галі», гэта ж амаль як «цілі-цілі»...* (Звязда, 20.07.2005); *Бабуля Ануш навучыла яго многаму, а ў першую чаргу не быць фанабэрыстым, але і не схіляць галаву перад тымі, каго не паважаеш, дабівацца пастаўленай мэты (Віцебскі рабочы, 13.02.1999); І калі тут стаіць пустуючая, ужо спаракхнелая хата, то лепш яе знесці і паставіць на гэтым месцы, на існуючыя інжынерныя сеткі новы дом, а не выносіць яго за межы вёскі (Местное самоуправление, 20.07.2005).*

У якасці вобразных азначэнняў шырока ўжываюцца прыметнікі з памяншальна-ласкавымі фармантамі. Такія эпітэты надаюць усяму выказванню станоўчую афарбоўку і адпаведным чынам уздзеіваюць на чытача: *Благаслаўлены куточак Беларусі, дзе б'юць гаючыя крыніцы, чысцюткім срэбрам адліваюць люстэркі навакольных азёр, дзе першародныя лясныя гушчары, закалыхваючы спакой і дабратворнасць самога паветра, захаваўшага, здаецца, аўру Божай Маці, пра з'яўленне якой у гэтых мясцінах гавораць старажытныя паданні (Мінская праўда, 10.09.2005); А якія шэдэўры яна робіць нават з драбнюткага эпизоду! (Віцебскі рабочы, 22.05.1999); З вузенькай прадаўгаватай па форме кладоўкі атрымалася нават чытальная зала (Гродзенская праўда, 10.02.2001); «А па вопыт у афармленні кабінета сама па школах ездзіла, шукала што-небудзь новенькае, цікавае», – расказвае, гартаючы праспект з фатаграфіямі кабінета, Наталля Пятроўна Лаўрова, настаўніца працы сярэдняй школы № 199 Мінска (Настаўніцкая газета, 3.10.2002). Маючы першапачаткова станоўчую афарбаванасць, лексемы з такімі суфіксамі пад уплывам кантэксту набываюць разнастайныя нюансы ў значэнні – ад іроніі да абурэння: *Маленькага расточку, сухаваты, з незразумелай усмешкай на губах, з бегаючымі вочкамі, якімі ён хітра пазіраў паўзверх вялікіх акулераў (не вельмі тыпова для немцаў, бо носяць яны зараз акулеры з тонкаю аправаю) (ЛіМ, 22.05.1998); І гэта багаценькім алкаголікам падабаецца (ЛіМ, 28.11.1997); Прыгоды салдаціка выглядаюць прасценькімі: ну, зваліўся з падваконня, паплаваў на карабліку, вялізная рыбіна праглынула... Паказваць асабліва няма чаго (ЛіМ, 15.05.1998).**

У ролі эпітэтаў выкарыстоўваюцца і прыметнікі з павелічальна-ўзмацняльнымі суфіксамі для таго, каб адмоўна ці станоўча ахарактарызаваць адпаведныя прадметы ці з'явы, выказаць уласную ацэнку адпаведным рэаліям: *Будынак зараз стаіць без даху, на гарышчы таўшчэзны слой лёду, на верхнім паверсе заліты каштоўны паркет XVII стагоддзя (Звязда, 27.12.2002); Яшчэ адзін вялікі стэнд з ярка афарбаванымі вялізнымі вокладкамі (Чырвоная змена, 29.07.2005); В. Ластоўскі, відавочна, меў на ўвазе агромністую патрэбу працы на карысць Бацькаўшчыны (ЛіМ, 2.01.1997). У першым прыкладзе журналіст праз выбар лексемы з такім фармантам перадае сваё абурэнне тым, як дрэнна даглядаюць помнік культуры. У другім і трэцім сказах словы з ўзмацняльнымі суфіксамі паказваюць захапленне аўтара: у другім сказе – колькасцю і памерам кніг на выстаўцы, у трэцім – жыццёвай і творчай дзейнасцю В. Ластоўскага.*

Вядома, што самая высокая або самая нізкая ступень праяўлення пачуцця патрабуюць адпаведных форм выражэння ў мове. Таму натуральна, што, напрыклад, у артыкулах ужывальныя эпітэты, выражаныя прыметнікамі ў форме найвышэйшай ступені параўнання, якія валодаюць высокай ступенню ацэнчанасці. Мова газетна-публіцыстычнага тэксту мае неабходнасць у гэтых формах, бо праз іх лаканічна і ёмка характарызуюцца асобы, падзеі, з'явы: *Падзеі ў Іраку паказалі, да якой духоўнай чэзласці могуць быць зведзены найвышэйшыя каштоўнасці (Звязда, 25.05.2004); Брат ягонага дзеда, Якуб Йодка-Наркевіч, быў найвыдатнейшым беларускім навукоўцам, найбольш цікавыя яго працы звязаны з даследаваннем X-праменняў ды канструяваннем рэнтгенапарата (ЛіМ, 14.03.1997); Што б там ні пісалі сенсацыйнага рэспубліканскія газеты, якія б найцікаўныя перадачы ні ішлі на цэнтральным тэлебачанні, людзі ў першую чаргу імкнуцца пачытаць сваю раёнку, паслухаць сваё мясцовае радыё (Віцебскі рабочы, 23.01.1999); Алена Сацэвіч не лічыць сябе «фанатам» работы: «Я, як усе, стамляюся, здараецца, раздражняюся, і найлепшая музыка для мяне дома – гэта цішыня...» (Мінская праўда, 1.10.2005).*

Надзвычай выразныя і вобразныя эпітэты, выражаныя прыметнікамі з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі з прыстаўкай най-, пры дапамозе якой утвараюцца формы найвышэйшай ступені параўнання. Такія лексемы адзінкавыя ў мове прэсы, іх можна акрэсліць як аўтарскія: *Ацэнка працы акцёраў для крытыка – справа вельмі адказная, бо найдрабнюткага адмоўнага заўвага ўспрымаецца імі як вялікая абраза (ЛіМ, 4.07.1997).*

У публіцыстычных творах шырока функцыяніруюць і метафарычныя эпітэты, выражаныя прыметнікамі з размоўнай афарбоўкай, у тым ліку з эмацыянальна-ацэнчымі фармантамі. Вядома, што такія эпітэты абазначаюць прымету, якасць, перанесеную з аднаго прадмета на другі на аснове іх унутранага ці знешняга падабенства, сумежнасці. У метафарычных эпітэтах больш ярка і выразна выяўляецца аўтарскае стаўленне, асабістая ці сацыяльная ацэнка адпаведных з'яў: *А менавіта ж у райцэнтрах найбольшы працэнт абывацеляў, у якіх, як пісаў нядаўна ў «ЛіМе» Леанід*

Лыч, найбольш *хліпенькая* нацыянальная самасвядомасць, і менавіта там найбольш зрусіфікаваная інтэлігенцыя (ЛіМ, 9.10.1998); Вяўлена, што сапраўды *фантастычны* па нашых мерках заробак атрымліваў не толькі П. Ясенаў, але і некаторыя найбольш блізкія яго таварышы па службе (напрыклад, галоўны бухгалтар, старшыня прафкома і інш.) (Віцебскі рабочы, 21.01.1999); Ды і колькасць іх [тэхнічных гурткоў – В. Ш.] змяншаецца, бо за *жабрацкую* аплату не кожны згадзіцца весці заняткі (Гродзенская праўда, 17.04.2001); У атмасферы *саладкаватага* паўсну зусім не да месца прыйшліся нервовыя марафоны самога рэжысёра-пастаноўшчыка з залы ў фае і назад. Мо гэта адзін з загадкавых спосабаў нагадваць зале пра стан бадзёрасці?! (ЛіМ, 10.01.1997); Нехта спрабуе ўтрымацца на паверхні, шукае *«левыя»* работы, у двух-трох месцах (Звязда, 18.12.2002).

Безумоўна, метафарычныя эпітэты-прыметнікі з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі надзвычай экспрэсіўныя, бо ўжо «ўзаемадзеянне асноўнага (прамога, канкрэтна-прадметнага) і вытворнага (пераноснага) значэнняў слова змяняе і ўскладняе яго намінацыйную функцыю: дае магчымасць не толькі назваць той ці іншы прадмет (з'яву), а і выказаць суб'ектыўную, аўтарскую іх ацэнку» [3, с. 137]: *Іншая справа – творы мастакоў, якіх ужо няма, чые імёны вядомыя ўсяму свету. Тут могуць узнікнуць завоблачныя цэны і дзікі ажыятаж* (Звязда, 13.09.2005); – *Колькі? – пытаюся. – Не твая справа, – адрэзвае жаўтаротае* дзяўчо (Віцебскі рабочы, 6.11.1999); *Выжывае той, хто больш нахрапісты – перад такой статкавай высновай пакутліва пасуюць «скрыпачы і пазты», якіх больш, «як у краіне маёй каласоў»* (ЛіМ, 16.10.1998); Літаральна за дзесятак гадоў у нашай культуры ўсталяваўся такі *«папсовы»* стыль. Можна сказаць і так: *стыль «бруднай ніжняй бялізны»* (Звязда, 25.08.2005).

Такім чынам, у публіцыстычным маўленні эпітэты, выражаныя прыметнікамі з размоўнай афарбоўкай, у тым ліку з суб'ектыўна-ацэннымі фармантамі, з'яўляюцца трапным, эканомным сродкам характарыстыкі асобы, прадмета, з'явы; яны перадаюць аўтарскія пачуцці і ацэнку навакольнага свету; забяспечваюць вобразнасць, эмацыянальнасць і экспрэсіўнасць мовы газетных артыкулаў.

Сярод вобразных сродкаў мовы ў газеце асобнае месца належыць *метафары* – словам з пераносным значэннем, якое развіваецца на аснове падабенства разнастайных прымет двух прадметаў ці з'яў. Метафары не патрэбна ў публіцыстычным стылі такая зместавая шматпланавасць, уласцівая звычайна мастацкай метафары. Яе роля больш спецыфічная – даць чытачу нечаканы імпульс вобразна-эмацыянальнага ўражання, каб ажывіць успрыманне факталагічнай інфармацыі і/ці даць ацэнку адпаведнай рэаліі. У якасці такіх тропаў найчасцей выкарыстоўваюцца словы з разраду другаснага прастамоўя: *Добраахвотнікам ён пайшоў у армію, хоць меў права як адзіны сын у састарэлых бацькоў, як цяпер кажуць, і «закасіць»* (Віцебскі рабочы, 8.09.1999); *Інжынерная служба гаспадаркі не падкачала*. Камбайны, выдатна падрыхтаваныя да жніва і тэрмінова абсталяваныя сцэблападмальнікамі, вытрымалі ўзросшыя нагрукі (Мінская праўда, 1.10.2005); *Сама гульня там каштуе менш. Але «падсёсці» на яе можна з такой жа лёгкасцю* (Чырвоная змена, 5.08.2005); *Аднак беларускія памежнікі сумесна з мытнікамі «раскусілі» спіртавоза* (Звязда, 13.09.2005); *Не надта, аднак, раскашэліцца і той, хто пры «бабках»* (Гродзенская праўда, 28.07.2001); *Паводле слоў С. Атрашкевіча, кіраўніцтва калгаса ў нечым «купілася» на пастановы аднаго з мінскіх праектных інстытутаў, у выніку – такая дарагоўля* (Звязда, 27.12.2002).

Метафара служыць адным са спосабаў выражэння ацэнкі, таму нярэдка набывае статус аргумента пры спрэчцы з апанентамі ці часам пры іх выкрыцці. Адмоўная ацэнка пры выкарыстанні тропы фарміруецца за кошт тых неспрыяльных для аб'екта метафарызацыі асацыяцый, якія суправаджаюць успрыманне створанага аўтарам вобраза: *Але вернемся да І. Сярэдзіча, які апошнюю частку свайго пасквіля прысвяціў ужо не маёй рэпліцы, а мне як чалавеку і дырэктару дзяржаўнага выдавецтва, пісьменніку. Вырасьлі ў нянавісці сваёй – прыпаяць мне, як кажуць, на ўсю катушку, каб і ўнукам наказаў баяцца І. Сярэдзіча* (ЛіМ, 18.09.1998); *Гэта што! Вядомы праваахоўнік Сяргей Кавалёў надоечы папаўся на заклікі «лотхатроншчыкаў» і прадуў вялізную суму, што была ў яго з сабою* (ЛіМ, 9.10.1998). Ужываючы прастамоўныя словы з пераносным значэннем, аўтары артыкулаў падкрэсліваюць асабістае негатыўнае стаўленне да адпаведных асоб і імкнуцца выклікаць у чытача адпаведны водгук.

Сказ як кантэкст не заўсёды дае магчымасць метафары рэалізаваць сваё значэнне. Гэты троп можа выступаць як кампанент больш шырокага адрэзку тэксту, як элемент вобразнай мовы, падрыхтаваны папярэднім ці растлумачаны наступным больш шыркім кантэкстам. Такая метафара зразумелая толькі ў макракантэксце: *Не было б нічога дзіўнага ў тым, што Камароўскі рынак мае сваё **выданне**, якое дапамагала б яго наведвальнікам (ці спажывцам) лепей арыентавацца на рынку. Але замест гэтага прапаноўваецца зусім іншы **тавар**. Тое, што ён з душком і падплеснявелы – няважна. Галоўнае, што ён у падмалыванай да глянцу абгортцы* (ЛіМ, 15.08.1997). У гэтым артыкуле пра газету Камароўскага рынку выданне параўноўваецца з іншымі таварамі – садавінай, агароднінай з усімі іх якасцямі (пахам, свежасцю, упакоўкай і пад.). Вобразнае пераасэнсаванне лексемы

тавар, нязвыкласць выкарыстання яго ў такім кантэксце дало магчымасць аўтару стварыць яскравую, лёгказапамінальную метафару і сфарміраваць адпаведнае стаўленне да рэаліі.

Функцыя метафары ў газетна-публіцыстычным тэксце праяўляецца або ў псіхалагічным аспекце – стварэнні эмацыянальнай абалонкі для сацыяльна-палітычных паняццяў, або ў гносеалагічным – у тлумачэнні, канкрэтызацыі, інтэнсіфікацыі думкі і для падкрэслення рэальнасці факта: *Вядома ж, якія адносіны да нічыйнага – больш узяць, урваць, не задумваючыся, што будзе потым (ЛіМ, 14.11.1997); Хоць, на жаль, бізнэс па-ранейшаму «кучкуецца» вакол сталічнага рэгіёна (Звязда, 16.09.2005); Тут папраўлялі сваё здароўе, набіраліся натхнення «шышкі» не раённага і нават не абласнога маштабу (Віцебскі рабочы, 22.05.1999); Хто каго пераіграе? Пераплюне ў інтрыганстве і тэатральным ваўкалацтве жыццёвых сітуацый? (ЛіМ, 21.03.1997); Сярод іх ёсць урок, наконт якога мала хто з вучняў, ды і настаўнікаў, «замарочваецца»: па даўняй традыцыі, што склалася яшчэ ў савецкай адукацыі, спевы і музыка, як паўнаважасная дысцыпліна школьнай праграмы, не разглядаюцца (Мінская праўда, 1.10.2005); А трэцяя ўздыхнула: – А я праўду напішу: што амаль не бачу дзяцей, бо ішачу на дзвюх работах, каб зарабіць нешта (ЛіМ, 5.12.97).* Як бачым, метафара ў публіцыстыцы мае каштоўнасць не толькі як сродак упрыгожання або ажыўлення падачы інфармацыі, але і перш за ўсё як сродак фарміравання ацэначнага эфекту, які яна стварае.

У мову публіцыстычных твораў метафары не «ўносяць навізны погляду на наваколны свет», элемент нечаканасці [5, с. 108], як у мову мастацкай літаратуры. Гэты троп у газетных тэкстах больш традыцыйны, просты, «празрысты», каб чытач адразу разумеў, што хоча сказаць публіцыст. Нават у метафар з выкарыстаннем аказіянальных слоў, што ствараюць дакладны, ёмкі вобраз і тым самым характарызуюць адпаведных асоб, прадметы, з’явы з мэтай выклікаць эмацыянальны водгук, павінна быць зразумелая, лёгка чытальная этымалогія, бо ў мове публіцыстыкі «эстэтычным крытэрыем служыць прастата і яснасць таго ці іншага тропа, а таксама кантрастнасць і нечаканасць пераносу [7, с. 124]: *З другога боку, амаль кожны, хто піша больш-менш складныя вершы і пастаянна друкуецца хаця б у раённай газеце, вельмі хутка ў вачах мясцовай інтэлігенцыі і намаганнямі розных мясцовых культурных устаноў пачынае «бранзавець», непрыкметна ператварацца ў «класіка», без якога не праходзіць амаль ніводнае культурнае мерапрыемства раённага маштабу (ЛіМ, 2.05.1997); Бацькі Ілоны і Руслана атабарыліся невядома дзе, не падаюць аб сабе вестак (Віцебскі рабочы, 1.07.1999); І вось – чарговыя імяніны «Таццяны», адзначаныя шчырым водаспадам сяброўскіх кампліментаў. Распачалі кампліменціць у прагляднай зале Саюза кінематаграфістаў Беларусі – Цудоўныя Дамы адарылі прысутных свежымі сваімі стужкамі (ЛіМ, 14.02.1997).*

Такім чынам, у газетных артыкулах метафара мае спецыфічны характар: яна мае на мэце даць чытачу імпульс вобразна-эмацыянальнага ўражання, каб ажывіць успрыманне факталагічнай інфармацыі і/ці даць пэўную ацэнку адпаведнай рэаліі. Сам троп павінен быць зразумелым, «празрыстым», яму не патрэбна такая маляўнічасць і шматпланавасць, як у мове мастацкай літаратуры.

Экспрэсіўная лексіка ў ролі тропаў газетных тэкстаў мае спецыфічны характар вобразнасці – з’яўляецца носьбітам адкрытай аўтарскай пазіцыі. Вобразныя сродкі газетнай публіцыстыкі, у ад розненне ад мовы мастацкай літаратуры, працуюць не на стварэнне характарыстыкі мастацкага вобраза ці вобразнай сістэмы твора, а на дакладнасць падачы інфармацыі аб падзеях і з’явах, на тое, каб непасрэдна і адкрыта выражаныя ацэнкі гэтых падзей і з’яў, адносіны да іх аўтара публіцыстычнага твора адпаведным чынам уздзеінічалі на чытача і слухача.

ЛІТАРАТУРА

1. Гаўрош, Н. В. Вобразнае азначэнне ў Купалавым радку / Н. В. Гаўрош // Моўныя адзінкі і кантэкст / Э. Д. Блінава, Н. В. Гаўрош, М. Ц. Кавалёва і інш. – Мінск, 1992. – С. 130–137.
2. Гаўрош, Н. В. Злітныя эпітэты ў мастацкіх тэкстах / Н. В. Гаўрош // Моўныя адзінкі і кантэкст / Э. Д. Блінава, Н. В. Гаўрош, М. Ц. Кавалёва і інш. – Мінск, 1992. – С. 145–149.
3. Гаўрош, Н. В. Метафарычны эпітэт у мастацкім тэксце / Н. В. Гаўрош // Моўныя адзінкі і кантэкст / Э. Д. Блінава, Н. В. Гаўрош, М. Ц. Кавалёва і інш. – Мінск, 1992. – С. 137–145.
4. Васілеўская, А. С. Функцыянальна-стылістычнае выкарыстанне лексічных вобразных сродкаў у мастацкай прозе: дыс. ... канд. філал. навук: 10.02.01 / А. С. Васілеўская. – Мінск, 2000.
5. Кавалёва, М. Ц. Метафара і кантэкст / М. Ц. Кавалёва // Моўныя адзінкі і кантэкст / Э. Д. Блінава, Н. В. Гаўрош, М. Ц. Кавалёва і інш. – Мінск, 1992. – С. 108–112.
6. Янкоўскі, Ф. М. Беларускія народныя параўнанні: Кароткі слоўнік / Ф. М. Янкоўскі. – Мінск: Выш. шк., 1973.
7. Соловьёв, Г. М. Лингвопублицистическая корреляция «факт – оценка»: На примере современной газетной публицистики: дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.01 / Г. М. Соловьёв. – Краснодар, 2000.

Уважаемые читатели!

Представляем вашему вниманию новую рубрику нашего журнала, которая, мы надеемся, станет традиционной. Материалы данной рубрики будут интересны тем, кто не только занимается педагогической деятельностью, но и выполняет функции управления, – администрации школ различного типа. Не секрет, что качество работы учителя во многом зависит от качества работы директора школы и его заместителей. Психолого-педагогическая компетентность административных работников, понимание задач, поставленных перед школой государством, умение видеть весь учебно-воспитательный процесс и его элементы, выбирать оптимальный стиль взаимодействия с педагогами, владеть культурой профессионального общения – залог успешного функционирования учебного заведения. Кроме того, современная динамично развивающаяся система образования предъявляет к администрации школы дополнительные требования, связанные с умением работать в инновационном режиме.

Хороший руководитель, настоящий профессионал, учится не только на своих, но и на чужих ошибках, внедряет не только свои, но и чужие удачные наработки и, главное, достигнув определенного уровня, помогает достигнуть его другим. Предлагаем всем заинтересованным начать дистанционное педагогическое общение на страницах журнала «Народная асвета». В этом номере рубрику «Адміністрацыйны партфоліо» открывает статья Геннадия Николаевича Петровского, который высказывает свою позицию по актуальнейшей сегодня проблеме формулирования целей урока. Статья Елены Диевны Горячевой поможет осмыслить корректирующую функцию в системе управления учреждением образования. Павел Павлович Краско анализирует процесс оптимизации профильного обучения учащихся. Из материала Елены Николаевны Баязитовой вы узнаете, как в гимназии решается задача создания системы воспитания, удовлетворяющей современным требованиям. Антонина Викторовна Фролова и Елена Александровна Селезнева рассказывают об апробированных ими формах взаимодействия с педагогами. Программа деятельности педколлектива по формированию здорового образа жизни младших школьников, разработанная Оксаной Михайловной Лясун, поможет приблизиться к созданию здоровьесберегающей среды и в вашем учебном заведении. Мы уверены, что интересным и полезным окажется материал Ольги Робертовны Черноусовой и Елены Евгеньевны Малашкевич об организации на базе гимназии летнего профильного лагеря для одаренных детей.

Уважаемые руководители учебных заведений! Если у вас есть интересные находки, собственный взгляд на решение актуальных проблем, поделитесь ими на страницах нашего журнала. Ждем ваших писем!

К ВОПРОСУ О ПЛАНИРОВАНИИ ЦЕЛЕЙ УРОКА

Приглашение к дискуссии

Петровский Г. Н.,

проректор по учебной работе
Института теологии им. святых Мефодия и Кирилла БГУ,
кандидат физико-математических наук

Цели урока: общая формулировка проблемы

В последние годы и «Настаўніцкая газета», и журнал «Народная асвета» стали публиковать конспекты уроков, разработанные лучшими учителями школ Республики Беларусь. Дело это чрезвычайно важное и заслуживает всемерной поддержки. Вместе с тем обозначился ряд вопросов и проблем, которые могли бы стать темой дискуссий на страницах журнала. **Одну из них – проблему формулирования целей урока – раскрыл в своей статье «У нашых настаўнікаў вялікі педагагічны патэнцыял» («Настаўніцкая газета» от 29.04.2004 г.) заведующий кафедрой педагогики АПО Н. И. Запрудский (см. таблицу).** Соглашаясь со многими положениями его статьи, все-таки не могу считать вопрос о выборе и формулировании целей урока решенным и хотел бы изложить свой взгляд, продиктованный во многом личным походом к проблеме педагогических технологий [2, 3].